

TAYYİB SÂLİH'İN ROMANLARINDAKİ KADIN KARAKTERLER

Celal Turgut KOÇ*

Öz: Bu çalışmada Afrika ve Arap edebiyatının en önemli yazarlarından, Sudanlı ünlü romancı Tayyib Sâlih'in 'Ursu'z-Zeyn, Mevsimu'l-hicre ile'ş-Şimâl, Dav'u'l-Beyt ve Meryûd romanlarındaki kadın karakterler incelenecektir. Tayyib Sâlih, Batı edebiyatına hakim olduğu kadar Klasik Arap edebiyatı yanında İslam ve Tasavvuf alanında da derin bilgiye sahip bir yazardır. Romanlarında Ved Hâmid köyündeki basit yaşamdan yola çıkarak, kahramanlarını yerli ve yabancı karakterlerden seçerek, kadın ve erkek arasındaki karmaşık ilişkileri, adet ve gelenekleri, karamsarlığı ve umudu aynı anda ele alır. Modernizme geçişte yaşanan değişiklikleri erkek ve kadın anlatıcıların ağzından akıcı bir dille okuyucuya sunar.

Çalışmamızın temelini oluşturan Tayyib Sâlih'in romanlarında kadın karakterler, kapsamlı olarak ele alınarak cinsellik, sosyal hayat, evlilik ve kişilik özellikleri açısından değerlendirilecektir. Bu çalışma Arap toplumunda kadının yeri hakkında yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tayyib Sâlih, kadın karakteri, kuzeye göç mevsimi, Zeyn'in düğünü, ev ışığı, Meryûd.

WOMAN CHARACTERS IN NOVELS OF TAYYİB SÂLİH

Abstract: In this study, female characters in The Wedding of Zein, Season of Migration to the North, The Light of the House, Maryud of the well-known Sudanese novelist Tayyib Sâlih, who is one of the most important writers of African and Arabic literature, will be examined. Tayyib Sâlih is a writer with a deep knowledge both of Islam, Sufism and classical Arabic literature as well as Western literature. In his novels, he simultaneously addresses despair and hope, complex relationships between men and women, customs and traditions based on the simple life in the village of Ved Hamid by choosing heroes among domestic and foreign characters. He fluently presents the changes taking place in the transition to modernism to the reader from the mouth of the men and women narrators.

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi, Arap Dili Eğitimi Öğretim Üyesi (etkoc42@hotmail.com).

The female characters in Tayyib Sâlih's novels that form the basis of our work will be comprehensively evaluation terms of marriage, personality traits, sexuality and social life. This study aims to provide a new perspective about the role of women in the Arab community.

Keywords: Tayyib Sâlih, women character, season of migration to the north, the wedding of Zein, the light of the house, Maryud.

Giriş

Esas adı Tayyib Muhammed Sâlih Ahmed'dir¹. Tayyib Sâlih 1929 yılında Sudan'ın kuzeyinde, Rekabiye'ye bağlı ed-Debba köyünde doğdu². İlkokulu ed-Debba köyünde tamamladı. Yazar, sekiz yaşına geldiğinde, sömürgeci İngilizlerin kurduğu ilkokula dört yıl devam ettiğini söylemiştir³. Ortaöğrenimi de Port Sudan'da tamamladı⁴. Lise öğrenimi için Umm Dermân'ın kuzeyindeki Vadi Halfa'ya gitti⁵. Lisede elde ettiği başarıdan dolayı Cambridge ve Oxford gibi üniversitelerden teklif geldi, ancak ailesi bu teklifi geri çevirdi⁶. Üniversite öğrenimi için Hartum'a gitti. Fen Fakültesine kayıt oldu⁷. Edebiyata olan ilgisinden dolayı bu bölümde çok başarılı olamadı. 1953 yılında Londra Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Yüksek lisans öğrenimine başladı ve diplomasını aldı. Londra'ya yerleşerek İskoç bir bayanla evlendi. Üç kız çocukları oldu⁸. 1953 yılında Londra'da İngiliz yayın kuruluşu BBC de çalışmaya başladı. On iki yıl süreyle Arapça bölüm başkanlığı ve tiyatro (drama) bölümünden sorumlu oldu⁹. 1973 yılında Katar'da İletişim Bakanlığında genel müdürlük yaptı¹⁰. Paris de UNESCO' da çalıştı, daha sonra bu organizasyonun Ürdün ve Katar temsilciliğini yaptı¹¹. "Kuzeye Göç Mevsimi" 2001 yılında Arap Edebiyatı Akademisi

¹ Seher Ruhi Faysal, **Mu'cemu'r Rivâ'iyîni'l-'Arab**, Trablus, 1995, s. 231.

² Hamdi es-Sekkût, **Kâmûsu'l-Edebi'l Arabî'l-Hadîs**, Dâru'ş-Şurûk, Kahire, 2009, s. 204.

³ Ahmed Muhammed el-Bedevî, **et-Tayyib Sâlih Sîretu Kâtibin ve Nassin**, ed-Dâru's Sekâfiyyetu li'n-Neşri, Kâhire, 2000, s.16.

⁴ Ami Elad-Bouskila, **Edebiyat**, The Journal of Middle Eastern Literatures, 10. sy, Malezya, 1999, s. 6.

⁵ Muhammed Zağlûl Selâm, **el-Kıssatu fi'l-Edebi's-Sûdani'l-Hadîs**, Ma'hadu'l-Buhûsu'l-'Arabiyyeti, Kahire, 1970, s.111.

⁶ Sâlih İbrâhîm, **el-Mer'etu fi Edebi Tayyib Sâlih**, Beyrut, 1997, s. 58.

⁷ Seher Ruhi Faysal, **a.g.e**, s. 231; Halîl Ahmed Halîl, **Mevsû'atu A'lami'l 'Arabi'l-Mubdi'in**, Dâru'l-Fâris li'n-Neşri, Beyrut, 2001, 1,649.

⁸ Ami Elad-Bouskila, **a.g.e**, s. 6.

⁹ Halîl Ahmed Halîl, **a.g.e**, s. 649; Robert Kambil Yesui, **A'lamu'l-Edebi'l 'Arabiyyi'l-Muâsıra**, Beyrut 1996, s. 794.

¹⁰ Ami Elad-Bouskila, **a.g.e**, s. 6.

¹¹ Robert Kambil Yesui, **A'lamu'l-Edebi'l 'Arabiyyi'l-Muâsıra**, Beyrut 1996, s. 794.

tarafından 20.yüzyılın en önemli romani olarak ilan edilmiştir. 18 Şubat 2009 tarihinde Londra’da vefat etti.¹²

Bu çalışmada ‘Ursu’z-Zeyn (Zeyn’in Düğünü), Mevsimu’l-hicre ile’ş-Şimâl (Kuzeye Göç Mevsimi), Dav’u’l-Beyt (Ev Işığı) Meryûd (Meryûd) romanlarındaki kadın karakterler incelenmiştir.

Roman karakterleri, birbirleriyle eşsiz bir ahenk içerisinde. Aynı zamanda çevreyle uyumludur. Olayların neredeyse tamamı Sudan’ın kuzeyinde küçük bir kasaba olan Ved Hâmîd’de geçmektedir. Konuları ise genelde köy-şehir, gelenekle-modernlik, doğu-batı çatışması ve derinlemesine iyi ile kötünün mücadelesidir. Bu olaylar sunulurken, tasavvufî öğelerle geleneksel İslam iç içe verilir¹³. Tayyib Sâlih’in romanlarında kullandığı mekân olan Ved Hâmîd, Sudan’da gerçek bir yer ismidir. Sudan’ın kuzeyinde yer alan Mâravi sınırları içerisinde¹⁴.

Yazarın ilk kaleme aldığı Zeyn’in Düğünü romanı görünüşe göre olağan olaylar üzerine inşa edilmiş bir düğünü konu edinir. Köylülerden birinin ‘Zeyn evleniyor’ demesiyle roman başlar. Haberler köye doğru dalga dalga yayılır. Köylüler de bu haberi büyük bir heyecanla birbirlerine aktarırlar. Roman açılışı sırasında Zeyn’in Ni’me ile evlilik haberinin işitilmesi ve bu evliliğin gerçekleşecek olması köylüleri sevindirir.

Romanın başlangıcında yer alan Sütçü Halime ve Emine’nin, statik bir karakter olarak olayların gelişiminde herhangi bir etkisi görülmemektedir. Aşağıdaki betimlemeyle Sudan kırsal hayatına dikkat çekilmiştir. Roman, açılışını bu isimle başlatır. Süt satıcısı kadın Halime örneğini vermekle kadınlarında iş hayatına katıldıklarını göstermek istemiştir. Arap toplumunda kadınlar, genellikle resmi dairelerde çalışmazlar. Kırsal alanda ise tarım ve hayvancılıkta ailelerine katkıda bulunurlar. Anadolu köylerinde de rastlayabileceğimiz, süt satıcılığı gibi bazı meslekleri kadınların icra etmesi ise hiç yadırganmaz.

Her zamanki gibi, güneş henüz yükselmeden gelen Halime adlı sütçü kadın bir kuruşluk sütü boşaltırken Emine’ye sordu:

‘Haberi duydunuz mu? Zeyn evleniyor.’

Sürahi neredeyse Emine’nin elinden düşüyordu ve Halime onun bu meşguliyetinden yararlanarak ölçeceği biraz azalttı¹⁵.

¹² https://en.wikipedia.org/wiki/Tayeb_Salih (05.09.2015)

¹³ M.M.Badawi, *A Short History of Modern Arabic Literature*, Oxford 1993, s. 226.

¹⁴ Ami Elad-Bouskila, J.A.L. *Shaping the cast of characters*, s. 64.

¹⁵ ‘Ursu’z-Zeyn, s. 5.

Geleneksel toplumlarda yaygın hale gelen bir diğer alışkanlık da kız istemenin ilk önce erkeğin annesi tarafından yapılmasıdır. Bizim toplumumuzda da evlilik merasimi bu şekilde gerçekleşmektedir.

*Emine'nin oğlu kendi hatırı için Ni'me'yi istemesi konusunda annesine ısrar etti ve düüncü olarak Emine'nin evine gönderdi*¹⁶.

Romanın giriş kısmında ismini zikrettiği Emine ile ilgili ayrıntılı bilgiyi romanın gelişme bölümüne saklar. Bundaki amacı kadınlar arası dostluk ve düşmanlık hislerini psikolojik açıdan tahlil etmek ve olayları kadın gözüyle değerlendirmektir.

Emine, Sütçü Halime'ye Zeyn'in Ni'me ile evlilik haberinin doğru olup olmadığını onaylatmak için üst üste aynı soruyu tekrarlar. Sonunda şöyle der:

*-İmkansız. Kız mutlaka aklını kaçırmış olmalı. Ni'me, Zeyn ile evlenecek? Hayret ve öfke Emine'nin göğsünde birbirine karıştı*¹⁷.

Romanda Ni'me'nin annesi Şadiye ile Ahmed'in annesi Emine arasında geçen konuşmalara sıkça yer verilirken bir diğer açıdan ikisi arasındaki gizli rekabeti su yüzüne çıkarır.

Bu romanın kadın karakteri Zeyn'le evlenmeyi kabul eden Ni'me, ağırbaşlı, sağlam karakterli kadın başkahramandır. Kurân okumaktan büyük zevk alır, okur-yazardır, Kurân'ı Kerim'den bazı sureleri ezberlemiştir. Özellikle Rahman, Meryem ve Kasas surelerini okurken çok duygulanır.

*Bir defasında "Enbiyâ" suresini okurken büyük bir üzüntüye kapıldı. "Ona tarafımızdan bir rahmet ve ibadet edenler için bir öğüt olarak ailesini ve onlarla beraber bir katını daha vermiştik"*¹⁸.

Kendisinin de, âyette belirtildiği gibi hizmetinde bulunacağı bir eş için fedakârlık yapması gerektiğine inandı. Bu, gerçekten bir insan için kabullenilmesi zor bir özveridir.

*Günlerce bu fedakârlığı nasıl gerçekleştireceğini düşündü, en sonunda Zeyn'i tercih etti*¹⁹.

Ni'me, dinî inançları güçlü, zeki, inatçı ve herkesin evlenebilmek için yoğun çaba sarf ettiği fiziki yönden güzel bir kızdır. Zeyn'le evlenme kararı aile üyeleri

¹⁶ 'Ursu'z-Zeyn, s. 30

¹⁷ a.e, s. 29.

¹⁸ Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerim ve Cümle Meali*, İstanbul. tsz. 21/84

¹⁹ Muhammed Zağlûl Selâm, *el-Kıssatu fi'l- Edebi's- Sûdâni'l Hadîsi*, s. 122

dâhil olmak üzere tüm köy halkını şaşırır. Zeyn ise gariban, fiziki açıdan hoş görünümü olmayan köylülerin içlerindeki acıma hislerinden dolayı iyi davranışları bir gençtir. Belli bir işi yoktur. Günün tamamını milleti eğlendirmekle geçirir. Zeyn'in şeyhi Hanin, Zeyn için bir gün köyün en güzel kızıyla evleneceğini söylemişti. İşte bu olağanüstü durum, Ni'me'nin Zeyn'e evlilik teklif etmesiyle gerçekleşir. Bu romanda en ilgi çeken olay, mutad olmayan bir şekilde bir kızın bir erkeğe evlilik teklifi götürmesidir. Bu durum Arap toplumunda olduğu gibi, bizim yaşadığımız toplumda da normal karşılanmamaktadır²⁰. Bu durum romanın adı Zeyn'in Düğünü yerine Ni'me'nin Düğünü olsaydı, belki de okuyucu tarafından daha çok ilgi çekerdi diye düşünmeye sevk ediyor.

Yetişirken bir gün bir erkeğe sunabileceği delice bir aşk fikriyle yetişmişti. Bu adam belki evli ve çocuklu bir adam olabilir ve onu ikinci hanım olarak alabilirdi. Belki tahsilli ve yakışıklı bir genç olurdu. Hatta köyden sıradan insanlar arasından, suda yürümekten ve çapa kullanmaktan ayakları çatlamış bir çiftçi bile olabilirdi. Zeyn bile olabilirdi ve Zeyn, Ni'me'nin aklına geldiği zaman, annelerin çocuklarına duydukları bir sıcaklık hissetti yüreğinde, buna bir merhamet duygusu da karışıyordu. Zeyn'i bakıma muhtaç bir yetim gibi görüyordu. Yine de Zeyn onun kuzeniydi ve onunla evlenmesinde bir gariplik yoktu²¹.

Tayyib Sâlih'in eserlerinin çoğunda belli sayıda kadın karaktere rastlayabiliriz Zeyn'in Düğünü romanında: Zeyn'in annesi, Halime, Sadiye, Emine, Kuzeye Göç Mevsimi romanında: Ravi'nin annesi, Meczub'un kızı. Eserlerinde canlandırdığı geleneksel kadın tipleri hurafelere inanan, okumamış kadın tipleridir²². Yazarımız geleneksel kadınları romanlarının içine yerleştirirken, onların inançlarını, korkularını, sevgilerini ve korkularını doğal haliyle romana yansıtır. Sudan toplumunda dinî değerler kadar, âdet ve gelenekler de etkilidir. Kırsal alanda dinî inançlara hurafelerin karıştığına sıkça rastlanır.

Ni'me fiziksel ve zihinsel gelişimi yönünden akranlarından bir adım öndeydi. Akademik eğitimden ziyade geleneksel dinî eğitimi tercih etmiştir.

Ni'me ciddi bir çocuk olarak büyüdü; kişiliğinin özünü bir sorumluluk duygusu oluşturuyordu. Evin gündelik işlerini annesiyle paylaşarak onunla her şeyi konuşurdu. Babasıyla onu zaman zaman şaşırta içten ve ciddi tartışmaları olurdu.

²⁰ KOÇ Celal Turgut, Tayyib Sâlih ve Romancılığı, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri, 2005, s. 43.

²¹ 'Ursu'z-Zeyn, s. 39.

²² Fâtıma 'Alî Dayfullah Haz'âli, **Melâmihun İctimâiyetun Sûdâniyyetun fi 'Amâl Tayyib Sâlih**, Yermük 1997, s. 26.

Kendisinden iki yaş büyük olan ağabeyi okuldaki öğrenimi sürdürmesi için onu teşvik eder ve ona “Doktor ya da kanun adamı olabilirsin” derdi. Fakat o bu çeşit eğitime zaten inanmazdı. Yüzünden hiç eksik olmayan ağırbaşlılık maskesiyle ağabeyine “Okulda eğitim tamamıyla anlamsızdır. Okuma yazmayı, Kurân’ı ve namazın kılınışını bilmek yeterlidir” derdi²³.

Zeyn’in Düğünü romanındaki bir başka kadın karakter ise Şarkıcı Fatıma’dır. Diğer doğu toplumlarında da kadınların düğünlerde şarkı söyleme geleneği vardır. Zeyn’in düğününde şarkısında şöyle söylüyordu:

Konuş ey dil, şükür kadehlerini getir.

Büyülü Zeyn, şehri şenlik yerine çevirdi.

Bir başka şarkısında ise:

Erkenden yaşanmış güzel günler:

Uykumu çalar ve düşüncemi hızlandırır²⁴.

Bu kadın karakter “Ev Işığı” romanında da düğünde şarkı söylerken karşımıza çıkar. Sadece düğünlerde şarkı söyleme yönüyle bize takdim edilir.

Ona “Fatıma da düğününde şarkı söyledi mi? ”

-Ya Muhaymid kardeşim, o gün paran varsa herkes, her şey gelir, Fatıma da gelir. Hatta kuşun sütünü bile getirirsin²⁵.

Bir diğer kadın roman kahramanı olan Zeyn’in annesi, normal zamanlarda oğlunun nerede ve ne yaptığıyla ilgilenmeyen bir annedir. Onun için önemli olan geç vakit de olsa oğlunun eve dönmesiydi. Roman içerisinde Zeyn’in annesiyle ilgili tanıtıma yirmi beşinci sayfada yer verilmektedir. Bundan da anlaşıldığı üzere Zeyn’in annesi, ikincil roman kahramanlarındandır. Köy halkında tasavvufa aşırı ilgi olduğundan bazı anormal davranışlar mistik açıdan bir değerlendirmeye tabi tutulur. Bu da geleneksel inancın topluma yansımalarının bir örneğidir. Zeyn’in annesi, oğlunun Allah’ın ermiş kullarından biri olduğunu iddia ediyordu. Bu inanç Zeyn’in Hanin’le olan arkadaşlığı sayesinde güçlenmişti.

Zeyn’in annesi, Haninle Zeyn bir araya geldiğinde onlara yemek hazırlar, kahve ve çay ikram ederdi²⁶.

²³ ‘Ursu’z-Zeyn, s. 37.

²⁴ a.e, s. 97-98.

²⁵ Dav’u’l-Beyt, s. 26.

²⁶ ‘Ursu’z-Zeyn, s. 25.

Arap toplumu XIX.yy sonlarından günümüze dek kadınların öğrenim hayatına katılımına önem vermeye başlamıştır. Bunun sonucunda kız çocukları okula gitmeye başlamış (genelde dinî okullar) ve böylece kadınlarda okuma yazma oranı yükselmiştir. Günümüzde birçok Arap ülkesinde kadınlar her makamda görev almakta ve etkin rol oynamaktadır. İçlerinden birçok yazar ve sanatçı çıkmıştır.

Kendisini Kurân öğrenmek üzere erkeklerin arasında tek kız olacağı ilkokula göndermesi konusunda babasını nasıl zorladığını da hatırlıyordu²⁷.

Zeyn'in aşkını itiraf ettiği genç kızlardan 'Ulviye ve 'İzze'dir. Zeyn, aşkı ilk defa Mahcûb'un kızı 'Ulviye'de tatmıştır. Zeyn için aşk bir tutku, adeta hayat iksiridir.

'Söyle bakalım kızın 'Ulviye'yi bana veriyor musun, vermiyor musun?' diye teklifte bulunmuş, aldığı olumlu cevapla da bir süre mutlu olmuştur. 'Mahcûb'un avlusunda aşka yenildim²⁸.' 'Ulviye'nin nişan haberinden sonra da böyle nara atmıştır.

Zeyn'in ikinci aşkı ise 'Umde'nin kızı 'İzze'dir.

On beş yaşındaydı ve güzelliği, susadıktan sonra su verilmiş genç bir palmye ağacı gibi ortaya çıkmıştı. Teni hasattan hemen önceki bir buğday tarlası gibi altın sarıydı. Duru bir güzelliği olan yüzünde gözleri siyah ve iriydi, yüz hatları ince, kirpikleri uzundu. Ve onları yavaşça kaldırdığı zaman karşısındakinin kalp atışlarını hızlandırırdu. 'Dinleyin köy halkı, hısımlar 'Umde'nin kızı 'İzze bir erkeği kendisine esir etti²⁹.

'Umde, kızını Zeyn'e vereceğini vaat ederek onu kullanır ve kendi işinde çalıştırır. Köy halkı özellikle de kız anneleri Zeyn'in bir kıza talip olduğu zaman onun kısmetinin hemen açılacağına inanır, bundan dolayı da Zeyn'in yeme içme isteğini asla geri çevirmezlerdi.

Tayyib Sâlih'in romanlarında kadın çok önemli bir öğedir. İkinci olarak kaleme aldığı "Kuzeye Göç Mevsimi" romanındaki kadın karakterler sırasıyla her yaş grubundan ve her kültürden seçilmiştir.

Tayyib Sâlih'in eserlerini kaleme almasında iki etken önemli olmuştur. Birincisi; çocukluk döneminin büyük bir bölümünü doğduğu köyde geçirmesi ve yaşadığı olayları iyi bir şekilde gözlemlemesidir. Bu nedenle, eserlerinde çocuk-

²⁷ a.e, s. 36.

²⁸ a.e, s. 17.

²⁹ a.e, s. 19.

luğunu geçirdiği köy hayatı ile ilgili anlatımının bulunması doğaldır. İkincisi; uzun süreden beri İngiltere'de yaşıyor olması ve Batı kültürünü yakından tanıma fırsatı bulmasıdır.

Çok iyi İngilizce bilmesine karşın eserlerin Arapça kaleme almayı tercih etmiştir. Bu da yazarın sömürge kültürüne karşı bir direnişi olarak algılanmalıdır. Eserlerinde doğu ve batıdan kahramanlar seçerek bu çatışmayı farklı bir açıdan yansıtır. Kimlik arayışı ve kültürel değişim üzerine kurgular

İnsanlık tarihi boyunca insanlar birbirleriyle iletişim halindedirler. Bu iletişim sırasında bazı sebeplerle, ikili ilişkilerde olumlu ve olumsuz davranışlara rastlarız. Sosyal ilişkilerde ilk iletişim aile içerisinde başlar ve sırasıyla komşular, yakın akrabalar, arkadaşlar, okul çevresiyle devam eder.

İki gün sonra, öğle uykusu sırasında odamda kitap okuyordum. Annemle kız kardeşim evin öteki ucunda gürültü çıkarmaksızın ev işleriyle uğraşıyorlardı³⁰. Annem içeri girdi, bana çay getirdi. Kız kardeşim ve iki erkek kardeşim sırayla geldiler. Namaz kılıp dua ettikten sonra, onların ardından babam da geldi³¹.

Tayyib Sâlih, eserlerinde şahısları birçok açıdan ele almış ve onlara birtakım özellikler yüklemiştir. Bu özellikler şahıslar arası ilişkilerde önemli rol oynamış, çoğu zaman da toplum ilişkilerinde belirleyici bir unsur olup yeri geldiğinde çatışmalara da yol açmıştır. Bu karakter vasıflarını değişik açılardan yansıtmaya çalışacağım. **Kuzeye Göç Mevsimi** romanında ise bu çatışma, sınıflar arası çatışmayla kalmayıp medeniyetler çatışmasına dönüşür. Bu roman başından sonuna doğu ile batının birbirine karşı verdiği mücadelenin aynada yansımalarıdır.

Bu roman, kırsal Sudan ve batı kültürüyle mücadele eden diğer Sudan'ın hikâyesidir. Olay örgüsü bizi iki kahramana götürür. Mustafa Said ve Anlatıcı. Mustafa, Hartum'da doğdu ve genç yaşta ailesini kaybetti. İlköğretimde parlak ve zeki bir öğrenci olarak bilinir. Yükseköğrenim için Kâhire'ye taşınır, daha sonra akademik çalışmalarda bulunmak üzere Londra'ya gider. Doktora öğrenimini tamamlar ve öğretim görevlisi olarak fakültede çalışmaya başlar. O, çevresindeki İngiliz bayanlardan özellikle dört tanesiyle yakın ilişkiye girer. Bunlardan üç tanesi intihar eder. Dördüncüsü ile evlenir, daha sonra da onu öldürür. Mustafa, sekiz yıl hapis cezasına çarptırılır ve cezaevinde yatar. Özgürlüğüne kavuştuktan sonra Avrupa'da değişik ülkeleri dolaşır. Anayurduna ve kendi özüne dönmek ister ve bunu da gerçekleştirir. Hartum'a geri döner, ticaretle uğraşır ve bunu

³⁰ *Mevsimu'l-hicre ile'ş-Şimâl*, s. 11.

³¹ *a.e.*, s. 6.

sürdürmeye karar verir. Yerleşmek için uzaktaki bir Sudan köyünü tercih eder. Orada birkaç parsel arazi satın alır, Hasne ile evlenir ve iki çocuk sahibi olur³². Roman kahramanlarından biri olan Mahcûb, Hasne'nin çocukluğu ile ilgili şunları aktarır:

Çocukken ağaçlara tırmanır; erkek çocuklarla kavga ederdi. Genç kızlığında Nil'de bizimle çıplak yüzerdi³³. Mustafa Said'le evlendi, ondan iki çocuğu oldu. Mahmud'un kızı, Mustafa Said'le evlendikten sonra çok değişti. Bütün kadınlar evlendikten sonra değişirler ama bu, tanınamaz hale geldi. Şehirli kadınlara benziyor³⁴.

Hasne, köye gelen yabancı ile evlenerek radikal bir adım attı. Yazarın romanlarındaki karakterler aynı zamanda dış dünyaya açılmanın bir sembolü ve yeniliğin öncüleridir. Kültür ve sanayi alanında değişimin hızlı olmasına karşın, doğu toplumları âdet ve geleneklerini koruma noktasında bu değişime karşı direnmektedirler. Kuzeye Göç Mevsimi romanında Mustafa Said'in eşi Hasne kendisine gelen evlilik teklifini şöyle yanıtlar:

-Beni onunla evlenmeye zorlarsa onu öldürür, sonra da intihar ederim³⁵.

Bir diğer açıdan ise körü körüne âdet ve geleneklere bağlılığa karşı koymaktadırlar. Yaşlı biri ile evlenmektense kendini öldürmeyi tercih etmiştir. Öldürme, mecâzî anlamda bu geleneğin son bulması anlamına da gelir. Böylece yazar, okuyucularını çeşitli Arap gelenekleriyle tanıştırmak ister.

Ved er-Riys'i öldürdü. Sonra intihar etti³⁶.

Yalınkat kişiler birkaç nitelikten oluşan, tek cümleyle özetlenebilen kimselelerdir. Bu karaktere örnek ise Mustafa Said'in annesidir. Annesinin romanda çok önemli bir işlevi yoktur. Sudan'da doğdu ve yetişti. Emekli memur onunla ilgili şunları söyler:

Annesinin güneyli bir köle olduğu söylenir. Zandis ya da Bariya kabilelerinin birinden. Ama Allah bilir hangisinden³⁷.

Mustafa Said, annesiyle ilgili şunları söyler;

³² KOÇ Celal Turgut, a.g.e, s. 44.

³³ Mevsimu'l-hicre ile'ş-Şimâl, s. 103.

³⁴ a.e, s. 104.

³⁵ a.e, s. 99.

³⁶ a.e, s. 127.

³⁷ a.e, s. 57.

*Sanki bana ödünç olarak verilmiş bir yabancı kadındı. O mu bir garip yarattı, yoksa ben mi bilmiyorum. Çok az konuşuyorduk. Sana hiç kuşkusuz şaşırtıcı gelecek, ama beni belli bir yere sıkı sıkıya bağlayacak bir anne, bir baba olmaksızın sıcacık bir özgürlük yaşıyordum*³⁸. 1925 yılında Sudan'da öldü. Bu sırada oğlu İngiltere'de yaşamaktaydı.

Bu romanı **Zeyn'in Düğünü** romanından ayıran bir özellik ise bu romandaki bayan karakterlerin bir bölümünün İngiliz kökenli olmasıdır. Bu karakterlerin seçimi tesadüfi değildir. Sudan'ın İngiliz sömürsünden kurtuluşuna bir gönderme yapılmıştır.

Çok sayıda İngiliz kadını kendi amaçları için kullanır, kendisine âşık eder ve sonunda onların bir Arap ve Afrikalı olarak kendisi hakkında kurdukları fantezileri un ufak ederek onları intihara sürükler. Onların kendisini ve dünyasını kendi dünyalarının tam anlamıyla antitezi, barbarlığın, hayvanlığın, doğanın en saf dışavurumu olarak görme arzularını yanıt verir. Nihayet İngiliz karısını öldürmekten hüküm giyer. Bu kadın cinsel oyunu tersine çevirmiş ve, Mustafa'nın kendi ifadesiyle, onu avcıdan ava dönüştürmüştür.³⁹

İlk tanıştığı İngiliz Bayan Mrs. Robinson'la 1910 yılında Kâhire'de tanıştılar. Eşi müsteşrik ve hiç çocukları olmamıştı. Mustafa Said'e fahri annelik yaptı.

*Mrs. Robinson'un güçlü bir gövdesi vardı, bronz rengi teni kentle uyumluydu, bir tablo üzerinde son bir renk darbesi gibi. Koltuk altlarındaki tüyler büyülüyordu beni...Cinsel isteğimden kuşkulandıktan korkuyordum. Ama aşırı bir sevecenliği vardı; gülüyor ve bir annenin oğluya ilgilenmesi gibi ilgileniyordu benimle... Ve Old mahkemesi beni yedi yıl hapse mahkûm ettiği zaman, başımı dayamak için onun göğsünden başka bir yer bulamadım*⁴⁰. Sonunda İngiltere'ye döndü.

*Eşi, kendisi ve Arap kültürüyle ilgili kitap yazmaya başladı*⁴¹.

Bir diğer incelenen kadın karakter ise İngiliz Isabella Seymour'la 1922 yazında Londra Hyde Park'ta tanıştılar.

Mustafa Said ondan en az on beş yaş küçüktü. Kırkına yaklaşmış olmasına rağmen, oldukça genç görünüyordu.

³⁸ Mevsimu'l-hicre ile 'ş-Şimâl, s. 23-24.

³⁹ Homi Bhabha ve W.J.T Mitchell, **Edward Said ile Konuşmaya Devam**, Koç Üniversitesi Yayınları 2010, s.158.

⁴⁰ Mevsimu'l-hicre ile 'ş-Şimâl, s. 30.

⁴¹ a.e, 149-150.

‘Ölünceye kadar senin. Isabella. Bu kadın yüzü bana özellikle cana yakın göründü. Fotoğrafta o zamanın modasına uygun olarak kısa bir manto giyinmişti; Mustafa Said’in sözünü ettiği bronz ayla yoktu başında, yüzünden iyilik ve yaşama sevinci taşıyordu. Gülümsüyordu. Mustafa Said’le tanıştığı zaman ünlü bir operatör doktorla evliydi, iki kızı bir oğlu vardı. Her Pazar düzenli olarak kiliseye gidiyor; yardım kurumlarının çalışmalarına katılıyordu. Ama o zamana kadar kendisi için karanlık olan bir iç dünyanın keşfi olarak kabul etti onu. Kendisini öldürmeden önce, Veda için birkaç satır karalamıştı: ‘Tanrı bağışlasın beni ve sana, bana verdiğin mutluluğa eş bir mutluluk versin’⁴².’

Ölüm nedeni hiç kuşkusuz kanser hastalığı değil, Mustafa Said uğruna intihardır⁴³.

Bir diğer incelenen kadın karakter ise İngiliz Sheila Greenwood’dur. Onunla 1922–1923 yılları arasında Londra’da tanıştılar.

Süslü bir yazıyla ithaf edilmiş bir kadın portresi gördüm, elime aldım. Seila Greenwood’du, Hull taraflarının köylüsü. Gülümseyen güzel bir yüzü vardı, boynunda da fildişi bir kolye. Giysisi kolsuzdu, güzel göğüsleri belli oluyordu. Bir Soho lokantasında garsondu, Politeknik okulunda okuyordu. İşçi sınıfının geleceğine inanıyordu, toplumsal sınıfların ve ırk ayrımının kalkacağına inancı vardı. ‘Annem bir siyahla çıktığımı öğrenirse çıldırır, babam öğrenirse de öldürür. Hiç bir şey umurumda değil’⁴⁴.

Ve o da Mustafa Said uğruna intihar etti⁴⁵.

Sheila Greenwood’un intihar edeceğini kim düşünebilirdi? Bir Soho lokantasında garsonluk yapıyordu. Tatlı dudaklı, tatlı sözlü basit bir kızdı. Ailesi Hull dolaylarından bir köydendi. Tatlı sözlerim, armağanlarım ve yanılmaz yargımla ele geçirdim onu. Yanmış sandal ağacı, akamber şaşkına çevirdi onu. Boynuna taktığım fildişi gerdanlıkla oynarken aynaların önünde güliüp duruyordu. Ağzını açmadan öldü. Bitip tükenmez bir atasözü hazinem, her durumda giyilecek bir giysim, bütün küpler için bir kapağım vardı⁴⁶.

Bir diğer incelenen kadın karakter ise İngiliz Ann Hammond’dur. Onunla 1922–1923 yılları arasında Londra’da bir konferans esnasında tanıştılar.

⁴² Mevsimu’l-hicre ile’ş-Şimâl, s. 14.1

⁴³ a.e., s. 111.

⁴⁴ a.e., s. 140.

⁴⁵ a.e., s. 141.

⁴⁶ a.e., s. 38

Oxford' da Ebû Nûvas üzerine verdiğim bir konferansta tanımuştum onu. O akşam, Ömer Hayyam'a yakıştırılan abartılmış üne saldırmış ve Ebû Nûvas'ın şiirlerini abartmalı, tumturaklı bir biçimde güya Abbasî döneminde okunduğu gibi okumuştum⁴⁷.

Hakkında büyük umutlar beslediğim Albay Hammond bile, kendisini Liverpool'da ziyaret edişimi ve üzerinde bıraktığım olumlu izlenimleri anımsatmıştı. Önyargısız ama gerçekçi bir insan olarak evliliğimin başarısızlığa uğrayacağını tahmin ettiğini ileri sürmüştü. Kızı Ann'in Doğu felsefelerinin etkisinde kaldığını, din değiştirmek isterken Budizm ve İslâm arasında kaldığını ileri sürdü. Ann onun tek kızıydı. Onu tanıdığım zaman yirmisine geliyordu. Evlenme vaadiyle baştan çıkarmıştım onu⁴⁸.

Ertesi gün Ann Hammond'un kollarında uyandım. Ann Hammond'u neden baştan çıkarmıştım? Babası istihkâm subayıydı, annesi Liverpool'un zengin ailelerinden birindendi. Benim için kolay bir av oldu Ann Hammond. Ona rastladığım zaman yirmi yaşında değildi, Oxford Üniversitesinde Doğu Dilleri öğrencisiydi. Çok canlı bir kızdı, temiz yüzlü, gözleri saf bir merakla parıldardı. Beni gördü, Tropiklerin kara ve pembe tanyerini, Kuzeyin büyülediği ters güneştim. Rahibeler okulunda büyümüştü. Halası bir milletvekiliyle evliydi⁴⁹.

O da Mustafa Said uğruna kendini gazla zehirleyerek öldürdü⁵⁰.

Bir diğer kadın karakter ise yine İngiliz Jean Morris'dir. 1926 senesinde: Jean Morris'le evlendi. *Bir gün bana: 'Şehvet düşkününü bir boğasınız siz, kışkırtmaktan bıktım artık, karşı koymaktan bıktım. Evlenin benimle.'* dedi. *Evlendim onunla⁵¹.*

Bir Chelsa gecesinde onu ilk kez gördüğüm zaman yirmi beş yaşındaydım.⁵²

Çalışmıyordu, neyle geçindiğini hiçbir zaman öğrenemedim. Ana babası Leeds'liydi, onları biz evlendikten sonra da görmedim. Beş erkek kardeşi olduğunu söylüyordu. Durmadan yalan söylüyordu, en önemsiz şeyler için bile. Başına durmadan garip, inanılmaz olaylar geliyordu. Yetim bile olabilirdi. Son derece zekiydi, dayanılmaz bir çekiciliği vardı, nereye gitse çevresi hayranlarla sarılıyordu. Gerçekte bana karşı gösterdiği açık tiksintiye karşın, benimle ilgilendiğini hissediyordum... Sözleriyle, eylemleriyle tam bir edepsizdi. Tanıdığı tek bir kural

⁴⁷ Mevsimu'l-hicre ile 'ş-Şimâl, s. 143.

⁴⁸ a.e, s. 72.

⁴⁹ a.e, s. 39.

⁵⁰ a.e, s. 34.

⁵¹ a.e, s. 37.

⁵² a.e, s. 33.

yoktu: Çalıyor; yalan söylüyor ve aldatıyordu. Ama ben her şeye karşı seviyordum onu⁵³.

Hep yenik çıktığım acımasız bir savaştı yaşamımız. En gözde silahı, kitaplarımı, ders notlarımı, haftalarca üzerinde çalıştığım metinleri yırtmaktı. Öfkeden çulgına dönüyor; boğazına sarılıp sıkıyordum. O zaman birden dinginleşiyor; anlamını kavrayamadığım bir şekilde bakıyordu bana⁵⁴.

Mustafa Said yatakta onu öldürdü⁵⁵.

Roman içerisinde geçen yetmişli yaşlarında Sudan'lı bir bayan olan Bint Meczub, roman anlatıcısının dedesinin arkadaşıdır. Mahmud'un kızı Hasne ile Ved er-Riys arasında geçen olayları en ince ayrıntısına kadar anlatıcıya aktaran kişidir. Hala yaşamını köyde sürdüren kadınlardan biridir. Yazar bu kadın karakteri fiziksel özellikleri bakımından ele almıştır.

Bint Meczub uzun boylu, siyah orkide gibi kara tenli bir kadındı. Çok yaşlı olmasına rağmen hala güzeldi. Memlekette pek ünlüydü, insanlar onun muhabbetini dinlemek için sanki birbirlerini ezerdi, sigara ve içki içer, erkekler gibi küfredirdi. Söylenenlere bakılırsa, annesi bir el-Fevr sultanının kızımıydı. Memleketin en zenginleriyle evlenmiş, arkalarında büyük bir servet bırakarak birer birer ölmüşlerdi adamlar. Bir tek oğlu vardı, ama birçok kız doğurmuştu. Kızları da analarına çekmişti, güzellikleri ve laf esirgemezlikleriyle pek ünlüydüler⁵⁶.

Seyyid Ferğali, Tayyib Sâlih'e, bir röportajında şöyle bir soru yöneltilir:

-Yazılarında cinselliğe meylettiğin iddiası var, bu konudaki savunman nedir?

Tayyib Sâlih: Bu, cinselliği nasıl tanımladığınıza bağlı, şimdiye kadar iki roman ve birçok hikâye yazdım. Yalnızca birisinin içerisinde cinsellik vardır, bu da yetmişini aşmış ölümünü bekleyen bir erkek ve kadın arasında gerçekleşen bir konudur. Cinsellik bu mudur?⁵⁷

Tayyib Sâlih'in **Göç Mevsimi** romanı ilk yayınlandığında cinsellik içerdiği fikriyle birçok Arap ülkesinde yasaklanmıştır. Adonis, "*Edward Said ve Tayyib Sâlih'e Selamlar*" adlı makalesinde Arap ülkelerinde çağdaş yazarlara sansür uygulanmasını eleştirerek şöyle der: Edward Said'in eserlerinin, ülkesi Filistin'de yasaklanmasının bir benzeri de Tayyib Sâlih'in başına geldi. *Mevsimu'l-hicre*

⁵³ *Mevsimu'l-hicre ile Şimâl*, s. 158.

⁵⁴ a.e., s. 163.

⁵⁵ a.e., s. 167.

⁵⁶ a.e., s. 80.

⁵⁷ Seyyid Ferğali, *Tayyib Sâlih 'Abkariyyi'r Rivâyeti'l-Arabiyye*, Beyrut, 1984, s. 207.

ile 'ş-Şimâl (Kuzeye Göç Mevsimi) romanı anavatanı Sudan'da yasaklandı. Eserleri yasaklanan yazarlar, Arap kültürünün canlanmasında bir soluk, karanlıkları aydınlatmada bir ışık olmuşlardır. Değerli dostlarım Tayyib Sâlih'e ve Edward Said'e selamlar⁵⁸.

Üçüncü olarak kaleme aldığı *Dav'u'l-Beyt* (Ev Işığı) romanındaki dikkat çeken kadın karakterlerden biri Ceberuddarın kızı Fatıma'dır. Hafızasını yitirmiş acı çeken yaralı beyaz askeri, Nil nehrinin dalgaları, Ved Hâmid köyünün kıyısına sürükler. O, köylüler tarafından tedavi edilir, iyileşir, sünnet olur ve din değiştirerek İslâm dinine girer. Bakımını üstlenen ve onunla ilgilenen köylülerden birinin genç kızı Fatıma ile evlendirilir.

Ceberuddarın kızı Fatıma onunla ilgilenirken ve konuştukları dili bu yabancıya öğretir ve böylece aralarında samimi duygular gelişir. *Dav'u'l-Beyt*'in köy ahalisine evlenmek istediğini ilettiği zaman, Fatıma severek bu teklifi kabul ettiğini babasına söyledi.

Zannediyorum nehrin alt ve üst yakasından Kurân'ı ezberleyen tek kız çocuğuydu. Hacı Said'in medresesinde çocuklarla birlikte Kurân'ı yusuşuk kuşunun ötüşü gibi okurdu. Yalancı çocuklar koşuda, yüzmede, ağaca tırmanmada onu yendiklerini söylerlerdi. Ama aslı yoktur. İri siyah gözlüydü. Erkekler gibi bacaklarını açarak eşeğe biner, erkekler gibi eker, diker, biçerdi ve babası her zaman şöyle derdi: "Allah tek çocuğum Fatıma ile beni ödül-lendirdi." Davu'l-beyt ile evlenmesi teklif edildiğinde de tereddütsüz "evet" dedi⁵⁹.

Tayyib Sâlih, romanlarında her yaş grubundan kişilere yer verir. Gençler geleceğin simgesidirler, ihtiyarlar ise geçmişin bilgeliğini temsil ederler. Biyolojik gelişme insan duygu ve davranışlarıyla paralel gelişir. Romancı da biyolojik gelişmeden yararlanarak hayatla ilgili düşüncelerini okuyucuya aktarır.

"Ergenlik çağına girmemiş genç bir kız, güzellik bakımından kız kardeşlerinin en çirkini, çekirge gibi zayıf, kalbi taş gibi, akli bıçak kadar keskin, on erkek değerinde. Sanıyorum Kurân'ı Kerim'i benden önce ezberleyen tek kız çocuğu, Hacı Said de çocuklarla birlikte tek başına yusuşuk kuşunun ötüşü gibi Kurân'ı güzel bir sesle okudu. Yalancı çocuklar sana koşuda, yüzmede, hurma ağacına tırmanmada onu yendiklerini söylerler⁶⁰."

⁵⁸ Adonis, *Tahiyetun ila Edward Said ve Tayyib Sâlih*, el-Hayât, 5.10.1996, Londra, s.16.

⁵⁹ *Dav'u'l-Beyt*, s. 109.

⁶⁰ *Dav'u'l-Beyt*, s. 110.

Bir başka kadın karakter ise şarkıcı Fatıma'dır. Bu kadın Zeyn'in düğününde de şarkı söylemiştir. Said'in düğününde şarkı söyleyerek damat Said'in 'baykuş' olan lakabını Said Aşal-Bayat' (Güçlü Said) olarak değiştirdi. Bu da Fatıma'nın insanları etkileme gücünü göstermektedir.

Said Bum'un ismi Said Aşal-Bayat olmuş, bunda şaşılacak ne var⁶¹?

Bendersâh serisinin Ev Işığı romanından sonra, ikincisi *Meryûd* romanıdır. Bu romandaki kadın karakterlerden biri Arabî'nin kızı Havva'dır. Bilâl'in eşi, Arabî'nin kızı Havva ile, Zeyn'in eşi Ni'me arasında benzer özellikler vardır. Havva Ved Hâmid köyüne sonradan gelip yerleşen birinin kızıydı. Ni'me gibi dinî duyguları yoğundu. Bu nedenle hayatını adayacağı dindar bir insanı eş olarak seçmek istedi. En uygun kişi Bilâl'di, Şeyh'in yardımıyla Bilâl ile evlendi.

Üstün zekalı, ileri görüşlü, tatlı dilli... Şeyh Nasrullah Ved Habib'e gitti. Dert yandı, Şeyh de Bilâl'i işaret etti⁶².

Kuraklık ve kıtlık yıllarında ailesiyle birlikte Kebabiş bölgesinden, güzelliği büyüleyici bir kız Ved Hâmid'e geldi. Bu kızın Arabî'nin kızı Havva olduğu söylenir. Anne ve babası öldükten sonra zenginlerin yanında hizmetçi olarak çalıştı. Yüzü aya, omuzundan ayaklarına kadar uzanan saçları gece karanlığı gibi koyu siyahtı. Uzun kirpikli, dolgun vücutluysa. Elmacık kemikleri hafif çıkık, keskin bakışlı, tatlı dilli, konuşması cilveli bir kızdı. Dengi olan olmayan birçok kişi onunla evlenmek istedi. Hepsinin de teklifini geri çevirdi. Onun kalbi Bilâl'deydi⁶³.

İsimler, tutum ve davranışlardaki belirgin özelliklerini yansıtır. Roman şahısların isimleri onların bireysel ve ahlakî durumlarıyla çok yakından ilgilidir. Ev Işığı romanında Meryem ismini tercih etmesi de bu amaçla bire bir örtüşmektedir. Aynı zamanda Kurân'ı Kerimde bir surenin ismidir. Meryem; Mahcûb'un kız kardeşi ve Muhaymid'in çocukluk aşkıdır. Muhaymid'in tahsil için köyden ayrılması ve dedesinin bu evliliğe rıza göstermemesiyle bu evlilik gerçekleşmemiştir. O, Muhaymid'e "Meryûd" lakabını takmış, Muhaymid de ona aynı vezinde "Meryûm" diye seslenmiştir. Muhaymid ile Meryem arasındaki aşk dramatik bir şekilde anlatılır.

⁶¹ a.e., s. 11.

⁶² Meryûd, s. 63.

⁶³ a.e., s. 66-67.

“Fatıma ve Ni’me gibi Hacı Said’in medresesinde Kurân okudu ve ezberledi. Tarlada onlarla birlikte çalıştı ve oynadı. Bal renginde gözleri, geniş bir yüzü, yay gibi kaşları, inci gibi dizilmiş, şimşek gibi parlayan ön dişleri vardı⁶⁴.

İstemediği biriyle evlendirmek istediklerinde tepkisi şu şekilde olur.

Evlilikle ilgili kararını kendisi verdi. Ne yazık ki Meryûd öldü, beni Bekri ile evlendirecekler. Onunla evlenmektense ölmeyi tercih ederim⁶⁵.”

Meryem ölüm döşeginde iken, Muhaymid’in duygularını inciten birkaç söz söyler. Kavuşamayan aşıkların hazin sonudur.

Yazarımız dört romanında da erkek ve kadın karakterleri isimlendirirken şahısların iç ve dış dünyalarıyla uyumlu olmasına özen göstermiştir. İsimler edebiyat sahasında önemlidir. Çünkü romanı ve karakterleri çözümlemeye katkıda bulunurlar. Çoğu zaman karaktere uygun isimler konulması yazar tarafından bilinçli bir şekilde yapılır. İsimler okuyucunun dikkatini çekecek anlamlar içerir. Olay örgüsü ve ana fikirle örtüşür. Ayrıca fonetik bir özelliği de vardır. Tayyib Sâlih isimlere hem ağırlık hem de derinlik yükler. İsimlere bir de bu açıdan bakmak gerekir. Emine ismi güvenme, ‘Ulviye onurlu kişi, Fatıma süttten kesilme, Halime bağışlama, Ni’me Allah’ın insanlara sundukları ve kutsallık anlamına gelir.

⁶⁴ Meryûd, s. 75.

⁶⁵ a.e., s. 82.

SUMMARY**WOMAN CHARACTERS IN NOVELS OF TAYYİB SÂLİH****Celal Turgut KOÇ***

In this study, female characters were analyzed as effective and main component in Tayyib Salih's four examined novels. Tayyib Salih studies female characters in terms of their sociologic, physiologic and mental dimensions. He includes females who we can meet in life easily in life, who live with us and who are a part of our lives as the main or the second character. These characters accept the new ideas coming from outside by preserving their own values. Each of the characters in the novels reflects the symbol of a thought and the point of view of the author. He blows with the wind of change by means of these characters and make them the pioneers of change. By means of characters, civil, political, individual and social problems are dealt with.

While setting off a journey in the inner worlds of his characters and reflecting these by psycho-analytic analysis, the author sheds light on the cultural conflicts between the East and the West. He explains this post colonial situation by using Islamic and mystical.

While studying the contradictions between the East and the West, he makes use of the religious and mystical elements of the East in his novels. In other words, he examines the relationship between the colonial Western countries and Arabs. The East visualizes the West as being corrupted in terms of family relations, while the West sees the East as a slave who has to obey his owner. The prejudices in both societies result in a lot of tragedies in daily life. The characters in this very novel tell us this conflict.

His having a strong background concerning Arab literature, his being interested in literature from his early ages, his feeling homesickness in England, where he lives, sparked his writing ability. He contributed to the Arabic novel that is not sufficiently known in other countries to be known.

Although it has been more than forty years since the release of his novels, they are still read just as popular novels and literary critics have been made. Whereas

---

* Asst. Prof. Dr., Gazi University, Faculty of Education, Education of Foreign Languages, Department of Arabic (ctkoc42@hotmail.com).

The Wedding of Zein is a journey in Sudan, Season of Migration to the North is a journey out of Sudan. On the other hand, The Light of the House and Maryud are a blend with legend and realities in a literary context and the combination of the secrets of the past and the mystery of the future.

KAYNAKÇA

Adonis, **Tahiyetun ila Edward Said ve Tayyib Sâlih**, el-Hayât, 5. 10. 1996, Londra

Ami Elad-Bouskila, **Edebiyat**, The Journal of Middle Eastern Literatures, sa.10, Malezya 1999.

-----, **Shaping the cast of characters**, Journal of Arabic Literature, C.29, sa.2, Brill, Leiden 1998.

Badawi M. M, **A Short History of Modern Arabic Literature**, Oxford, 1993.

-----, **Modern Arabic Literature**, Cambridge, 1992

el-Bedevî, Ahmed Muhammed, **et-Tayyib Sâlih Sîretu Kâtibin ve Nassin**, ed-Dâru's-Sekâfiyyetu li'n-Neşri, Kâhire, 2000.

Celal Turgut Koç, Tayyib Sâlih ve Romancılığı, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri, 2005.

Faysal, Seher Ruhi, **Mu'cemu'r Rivâiyyîne'l-'Arab**, Trablus, 1995.

Ferğali, Seyyid, **Tayyib Sâlih 'Abkariyyi'r-Rivâyeti'l-Arabiyye**, Beyrut, 1984.

Halîl, Ahmed Halîl, **Mevsû'atu A'lamu'l 'Arabi'l-Mubdi'in**, I, Dâru'l-Fâris li'n-Neşri, Beyrut, 2001.

Haz'alî Fâtıma 'Alî Dayfullah, **Melâmihun İctimâiyyetun Sûdâniyyetun fi'Amâl Tayyib Sâlih**, Yermük, 1997.

İbrâhîm, Sâlih, **el-Mer'etu fi Edebi Tayyib Sâlih**, Beyrut, 1997.

es-Sekkût, Hamdi, **Kâmûsu'l-Edebi'l Arabî'l-Hadîs**, Dâru'ş-Şurûk, Kahire, 2009.

Selâm, Muhammed Zağlûl, **el-Kıssatu fi'l-Edebi's-Sûdani'l-Hadîs**, Ma'hadu'l- Buhûsu'l-'Arabiyyeti, Kâhire, 1970.

Süleyman Ateş, **Kur'an-ı Kerim ve Cümle Meali**, İstanbul, Tsz.

Tayyib Sâlih, **'Ursu'z-Zeyn**, Dâru'l-'Avde, Beyrut, 1988 (çev. Zeynep Neslihan Önderoğlu, Zeyn'in Düğünü, İstanbul, 1995.

-----, **Mevsimu'l-hicre ile'ş-Şimâl**, Dâru'l-'Avde, Beyrut, 1987 (çev: Özdemir İnce, Göç Mevsimi, İstanbul, 1982.

-----, **Dav'u'l-Beyt**, Dâru'l-'Avde, Beyrut, 1988.

-----, **Meryûd**, Dâru'l-'Avde, Beyrut, 1987.

Yesui, Robert Kambil, **A'lâmu'l Edebi'l 'Arabiyyi'l-Muâsıra**, Beyrut, 1996.

https://en.wikipedia.org/wiki/Tayeb_Salih

Homi Bhabha ve W.J.T Mitchell, **Edward Said ile Konuşmaya Devam**, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.

